TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYA

2023
2-son

ma'naviy-ma'rifiy, ilmiy-uslubiy jurnal

ISSN 2181-8274

Ma’naviy-ma’rifiy, ilmiy-uslubiy jurnal.
1996-yilda tashkil etilgan.

Tahrir hay’ati raisi:
Sh.U.Yakubov
Oliy ta’limni rivojlantirish tadqiqotlari va ilg‘or texnologiyalarni tatbiq etish markazi direktori

Tahrir hay’ati raisi o‘rinbosari:
M.X.Esanov

Bosh muharrir:
A.T.Eshmurodov

Bosh muharrir o‘rinbosari:
A.A.Sabriyev

Tahrir hay’ati a’zolari:
L.R.Zaripov
A.A.Dadasheva
Sh.A.Rasulov
M.M.Inagamova
S.Q.Maxsumova
S.S.Samandarova
M.Q.Sultonov
S.S.G‘oziyev
O.N.Toshpulatov

Jamoatchilik kengashi a’zolari:
Q.X.Abduraxmanov
Sh.T.Qudratxo‘ja
G.Sh.Rixsiyeva
Sh.S.Sirojiddinov
R.I.Xolmurodov
A.I.Toshpulatov
N.M.Jabborov
M.A.Raxmatullaev
T.Z.Teshabayev

Dizayner:
S.Musamedov

TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYA

Shoira Bekchonova.
Kiber pedagogika – XXI asrda raqamli ta’lim muhiti pedagogikasi 6
Jasurbek Qurbonov.
Bo‘lajak o‘qituvchilar tomonidan yangi pedogogik texnologiyalarni oliy ta’limda joriy etishning ijtimoiy-pedagogik zaruriyati 9
Munisa Ashurova.
Bo‘lajak informatika o‘qituvchilarining mantiqiy fikrlashi uchun muhim bo‘lgan shaxsiy fazilatlar 12
Jamshid Xudaykulov.
Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida o‘qish savodxonligini oshirishda interfaol metodlardan foydalanish 15
Maxmuda Dexqonova.
Sog‘lom turmush tarzini shakllantirishda sportning o‘rni va ahamiyati 18
Muzaffarjon Jo‘rayev.
Yangi avlod darsliklarining kognitiv va ijodiy salohiyati kasbiy tayyorgarlikning muhim omili sifatida 22
Nargiza Diyorova.
Lessons in pedagogy with modern information technology devices 25
Равшанбек Мавлонов.
Педагогика назарияси ва амалиётида интеграцион ёндашувни қўллашнинг аҳамияти 28
Dildora Axatova.
Abu Ali ibn Sino va Alisher Navoiy asarlari uyg‘unligining ilmiy ahamiyati 30
Aybek Igilikov.
Oliy ta’lim muassasalarida mathcad dasturi asosida o‘qitish metodikasini shakllantirish 32
Азиза Курбонова.
Умумтаълим муассасаларининг маданий-маърифий соҳасини кластерли ёндашув асосида ривожлантириш 35
Elnur Mirzayev, Rayhon Ergasheva
Geometrik shakllardan foydalanib natyurmort ishlash metodikasini takomillashtirish 37
Гулбахор Ишмуродова.
Технологик таълим ўқитувчиларини тайёрлашни Steam ёндашувлари асосида такомиллаштириш 41
Nuriddin Yakubjanov.
Ma’naviy tahdidlarning milliy g‘oya va jamiyat taraqqiyotiga ta’siri va ularni bartaraf etish usullari 45
Насиба Ходжаева.
Анализ некоторых результатов педагогических исследований подготовки кадров по нанотехнологии 48
Бахтиёржон Раззоқов.
Миллий ҳунармандчилик турлари ва уларни ўқитишда ўқув устахоналарга қўйиладиган талаблар 51
Шоҳидахон Абдурахмонова.
Бўлажак муҳандисларнинг “материалшунослик” ва “конструкцион материаллар технологияси” фанини ўқитиш асосида амалий касбий тайёргарлигини такомиллаштириш методикаси 54
Туланмирза Нишонов.
Бўлажак иқтисодчи талабаларнинг касбий компетенциясини ривожлантиришда амалий-касбий масалаларнинг методик хусусиятлари 56
Moxichexra Almardonova.
Kashta sifatidagi spektral – variativligining ba’zi jihatlari 61
Zafar Negmatov.
Markaziy Osiyoda “C5+1” loyihasi ahamiyati 64
Нилуфар Исакулова.
Дунё динлари тарихи бўйича электрон альтернатив ўқув платформасини яратиш 66
Алишер Азимов, Нафиса Таирова, Камола Арипова.
О истории аксонометрических проекции 69
Feruza Kurbanova.
Umummadaniy kompetensiya ta’limning ajralmas qismi sifatida 73
Гулбахор Ишмуродова, Жонибек Халилов.
Ишсизлар ва банд бўлмаган аҳолини касб-ҳунарларга ўқитишнинг психологик-педагогик асослари 76

Muassislar:
O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi,
Oliy ta'limni rivojlantirish tadqiqotlari va ilg'or texnologiyalarni tatbiq etish markazi

Manzil: 100095, Toshkent shahri, Olmazor tumani, Shifo nur ko'chasi, 75-uy
Telefon: (71) 207-03-41
e-mail: rmxat@edu.uz

Jurnal O'zbekiston Matbuot va axborot agentligidan 2014-yil 26-dekabrda 0506 raqami bilan ro'yxatdan o'tgan.

Jurnal har ikki oyda o'zbek, rus va ingliz tillarida elektron shaklda chop etiladi.

"Ta'lim, fan va innovatsiya" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2015-yil 18-noyabrdagi 218/5-sonli qarori bilan 13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI bo'yicha, 2018-yil 28-noyabrdagi 247/6-sonli qarori bilan 23.00.00 – SIYOSIY FANLAR bo'yicha doktorlik dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

"Ta'lim, fan va innovatsiya" jurnalidan ko'chirib bosish faqat tahririyatning roziligi bilan amalga oshiriladi. Maqolada keltirilgan faktlarning to'g'riligi uchun muallif mas'uldir. Tahririyat fikri mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin.

*Jurnalning to'liq matnini **esijournal.uz** rasmiy saytidan yuklab olishingiz mumkin.*

*Maqola va murojaatlarningizni **@esijournalbot** telegram botiga yuboring.*

Faroxat Mirzayeva, Rahmonjon Darobov.
Bo'lajak o'qituvchilarda muloqot madaniyatini rivojlantirishning o'ziga xos ahamiyati 80
Наргиза Рашидова,
Профессионал таълим муассасаси фаолияти самарадорлигида педагог кадрларда жамоавий лидерлик компетентининг аҳамияти 84
Mavluda Karimova.
Umumta'lim maktablarida biologiya fanini o'qitish uchun ta'lim vositalari majmuasi 86
Хайринисо Ғаниева.
Инглиз ва ўзбек тилларида тиниш белгиларнинг тамойилларга асосланиш жиҳатлари 90
Malikaxon Nurutdinova.
Nodirabegim – Alisher Navoiyning ma'naviy shogirdi 93
Visola Raxmonova, Dilshoda Uchqunova, Gulayim Baymuratova.
The blockchain computing model and its benefits 96
Baxrom Mavlyanov.
Maktabgacha ta'lim muassasasida futbol darslarini tashkil etish metodikasi 99
Fazilat To'xtayeva.
Raqamli savodxonlik ta'lim sifatini ta'minlash omili sifatida 102
Nigora Shakadirova.
"Blended learning" texnologiyasi oliy ta'lim jarayonida talabalar faolligini oshiruvchi vosita sifatida 106
Насиба Тургунова.
Ёшлар сиёсати ва уни амалга оширишга оид концептуал ёндашувлар 109
Asalxon Azizova.
The use of contextual digital technology to improve students' self-efficacy 114
Lola Mahammadiyeva.
Maktabgacha yoshdagi bolalarda elementar matematik tasavvurlarni shakllantirish yo'llari 117
Nargiza Muhamadiyeva.
O'quvchilarning hunarmandchilikka oid kreativ faoliyatini rivojlantirish imkoniyatlari 120
Feruza Xiloliddinova.
Kommunikativ kompetentligini rivojlantirish 123
Malika Bayzakova, Dildora Utanbayeva.
Pirls Xalqaro baholash dasturiga tayyorlash metodikasi 126
Кларахон Мавлонова.
Матн тузилишига доир таълимий бирликлар хусусида 129
Madinabonu Tairova, Nargiza Qodirova
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari me'yoriy hujjatlarini yuritish tizimini raqamlashtirishning metodlari, shakllari va vositalari 133
Бобур Қодиров.
Remote labs методидан фойдаланиб маълумотлар базаси фани машғулотларини ташкил этиш 136
Sevara Giyosova.
Teaching reading skills 139
Farxad Tashpulatov.
Sambo kurashi bilan shug'ullanish jarayonida og'ir sport turlari bilan birga jismoniy mashqlar kompleks dasturlarini qo'llash 142
Gulnozaxon Rasulova
3D texnologik muhit uchun ta'lim faoliyatini loyihalash 144
Abror Inatov, Istam Aminov
Talabalarning informatika fanidan mustaqil ta'limga oid kasbiy kompetentligini shakllantirishda innovatsion texnologiyalarni qo'llash samaradorligi 147
Хабиба Агалиева.
Касб-ҳунар мактаби ўқувчиларини касбий фаолиятга тайёрлашда коммуникатив компетентликни шакллантириш муаммолари 150
Gulnoza Narmurodova.
Ingliz va o'zbek tillarida ta'ziya bildirish jarayonida etiketning o'ziga xosligi 153
Aziza Kobilova.
Oliy ta'limda maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalarining innovatsion kompetentligini shakllantirish mohiyati 155
Ravshan Mardonov.
Inson va fuqaro huquq va erkinliklari tizimida oliy ta'lim 159
Нурилла Юлдашев.
Нахождение собственных значения оператора лапласа со смещениями в производных 163
Oybek Daminov, Namuna Yuldashova.
Ways to improve the efficiency of the educational process in a modern higher technical educational institution 166

Feruz Safarov.
Texnologiya darslarida innovatsion
texnologiyalardan foydalanish 170
Dildora Israilova.
Maktabgacha yoshdagi bolalarni ertaklar orqali ingliz tilini
oʻrganishga undash, tanqidiy fikrlashni oshirish 172
Shirin Shomurotova.
Kimyo ta'limida didaktik oʻyinli dars mashgʻulotlarining oʻrni 175
Собир Эрданов, Мунира Собиржонова.
Проблемы современного обучения русского языка в
начальных узбекских школах 178
Muxiddin Norqobilov.
Sport klublari ishidagi muammolar va ularni hal qilish yoʻllari......182
Lolaxon Turayeva.
Absolyut elastik toʻqnashish mavzusini maple dasturiy
vositasida oʻqitish 184
Азиза Ғаниева.
Мактабгача таълим муассасалари раҳбарларини
касбий шакллантириш йўналишлари..188
Lochin Zaripov.
Boʻlajak texnologiya oʻqituvchilarining kasbiy tayyorgarligida
modulli ta'limning ahamiyati.. 191
Севара Хамидова.
Парадоксни ўрганишнинг тарихий истиқболи ва
унинг терминологик хусусиятлари 194
Дилфуза Очилдиева, Замира Сапарова.
Древнерусские меры длины..197
Жамолиддин Халилов.
Ўзбекистон ривожланишининг янги босқичида
"маънавий ҳаёт тамойиллари" тушунчасининг
мазмун-моҳияти ва намоён бўлиш хусусиятлари.......................200
Umid Eshniyozov.
Ta'lim klasteri muhitida talabalarning eksperimental
koʻnikmalarini bosqichma-bosqich rivojlantirish jarayoni.............203
Феруза Тешабоева.
Методик кластер – олий таълим самарадорлигини
оширишнинг инновацион механизми сифатида.........................206
Shohida Mahkamova, Mastura Asadullayeva.
Alohida ta'lim ehtiyojlariga ega boʻlgan oʻquvchilar musiqiy
qobiliyatlarini rivojlantirishning oʻziga xos xususiyatlari 209
Durdona Ergasheva.
Yashirin zakovat nazariyasi 212
Маъсума Мўминова.
"Сув" лексемасининг дунё тилшунослигида ўрганилиши 215
Yashnarjon Joʻrayev.
Avtomaktablarda va ta'lim muassasalarida avtomobil
haydovchilarini tayyorlash tizimini takomillashtirish 217
Nodira Mamatkulova.
Sanoat korxonalarida moliyaviy barqarorlik 221
Husniddin Amrillayev.
Oliy ta'lim muassasalarida virtual laboratoriyalar
asosida oʻquv jarayonini takomillashtirish 225
Sevara Botirova.
Oʻsmir yoshli oʻquvchilarda kommunikativ
koʻnikmalarni rivojlanishi xususiyatlari 228
Nurbek Umarov.
Milliy dastur talablari asosida boshlangʻich ta'limda
tenglamalarni oʻrganishga yangicha yondashuv.............................231
Shohida Mahkamova.
Musiqa mashgʻulotlarida talabalarda millatlararo
totuvlik hissini shakllantirtish...234
Baxtiyor Turdimurodov.
Boʻlajak kasb ta'limi oʻqituvchilarini tayyorlash jarayonida
kreativ fikrlash koʻnikmasini shakllantirish texnologiyasi 237
Farida Esanqulova.
Multimedia texnologiyalaridan foydalanishning
tashkiliy-pedagogik shartlari..241
Jaxongir Sagdullayev.
Yoshlar jinoyatchiligini oldini olishning nazariy asoslari 244
Bakhtigul Isakulova.
Didactic games for building critical thinking skills........................247
Севара Хамидова.
Парадокснинг лингвокултурологик таҳлили 250
Muxayyo Alikulova.
Modellashtirilgan qadriyatlardan maktabgacha yoshdagi
bolalar tarbiyasini shakllantirishda foydalanish..............................253
Suhrob Oʻralov.
Tarix fanlarini integratsiyalashtirish tamoyili
asosida oʻqitishning ahamiyati...256
Dilnoza Urazbayeva.
Oʻquvchilarga chet tilini oʻqitishning ijtimoiy-
pedagogik muammolari 259
Baxtiyor Raxmanov, Azada Imamxodjayeva, Xurshida Ubaydullayeva, Dilshod Usmonov, Botirjon Sobirov, Muxammadjon Mirzaxmedov, Shuxrat Shermatov, Zabardast Buriyev, Ibrohim Abdurahmonov.
Artemizinin biosinteziga aloqador genlar asosida tuzilgan
sun'iy genetik konstruktsiyalarni agrobakteriyalar
yordamida hayotga keltirish...262
Habiba Jurabekova.
Shaxsning kommunikativ kompetentligi va raqamli hayot 265
Azamat Usmanov.
Oliy ta'lim muassasalarining mamlakat ijtimoiy-iqtisodiy
taraqqiyotidagi oʻrni: xorijiy tajriba va milliy xususiyatlar.............268
Ozoda Abdumuminova.
Boʻlajak boshlangʻich sinf oʻqituvchilarining kasbiy
kompitentsiyalarini kreativ yondashuvlar asosida rivojlantirish 272
Shukhrat Alikulov, Sherzod Zairov, Ravshan Ibragimov.
Laboratory and industrial studies of an increasing of the
permeability of the uranium formation by influincing
with electricity underground leaching 276
Azimjon Qosimov.
Oʻzbekistonda davlat xizmati kadrlari masalasi 281
Ирода Хамраева.
Ихтисослаштирилган таълим ташкилотлари ўқиш
дарсларида ўқувчиларнинг китобхонлик ва коммуникатив
компетенцияларини шакллантириш 283
Gulruh Majidova.
Activation of critical thinking skills in teaching
english in digital learning environments...287
Abduqodir Norboyev.
Ta'lim muassasalarida jismoniy tarbiya va sport
tadbirlarini oʻtkazish metodikasi..291
Qunduz Alimova.
Mediata'lim muhitida boʻlajak maktab menejerlarini oʻqitish 294
Gulruh Majidova.
Using modern approaches in teaching english................................297
Olima Muxidova.
Oʻqituvchining transversal kompetensiyasi uning
kasbiy va shaxsiy sifatlarining namoyandasi sifatida 300
Iroda Ergasheva.
Boshlangʻich sinf oʻqish darslarida nasriy asarlar
ustida ishlash metodikasi 303
Nargiza Nurillaeva, Mubarakkhon Zokirova, Nargiza Khasanova
Evaluation and analysis the involvement of a fibrinolysis
inhibitor of the coagulation system in the progression of
coronary heart disease chd 307
Гулноза Шодиева.
Бошланғич синф ўқувчиларининг ўқув-билиш
компетенцияларини pirls баҳолаш дастури талаблари
асосида шакллантириш 311
Dilrabo Ashurova.
Abduqodir Shakuriyning pedagogik faoliyati.................................313
Murodjon Abdurahmanov.
The method of training the flexibility of the joints in
children who have started practicing karate...................................316
Oʻtkir Achilov.
Oliy ta'lim muassasalarida pedagoglar talabalarning

o'quv jarayonida elektron axborot ta'lim resurslaridan foydalanib baholashning funksionallik didaktik tamoyili................319
Жамшидбек Отажонов, Эвелина Усарова.
Совершенствование коммуникативных способностей у детей дошкольного возраста..322
Фарида Тоҳирова.
Тиббий педагогика таълим йўналиши талабалари касбий тафаккурини ва касбга бўлган қизиқишини шакллантиришнинг педагогик-психологик хусусиятлари 325
Феруза Шакарова, Гузал Ядгарова.
Формирование языковой компетенции студентов при обучении языку специальности 328
Dilorom Abduxamidova.
Pedagog tarbiyachilarni turli millatga oid bolalar bilan ishlashga o'rgatish 331
Zuxra Akramova.
Boshlang'ich sinf o'quvchilari mantiqiy tafakkurini rivojlantirishga amaliy yondashuv 334
Немат Худайбердиев.
Туристик-меҳмонхона мажмуаларининг иқтисодий бирликлар сифатидаги моҳияти 338
Sitora Azimova.
Talabalar ma'naviy-axloqiy sifatlarini ekspleset rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari..340
Зарифахон Сотимбоева.
Математикадаги функция-таърифи, усусиятлари ва ечим билан мисоллар..344
Фатима Абдусаламова.
Коммуникативные потребности и мотивация при обучении языку специальности 347
Bayrambay Erimbetov.
Malakali kurashchilar uchun o'quv mashg'ulotlarini tashkil etish asoslari va xalqaro tajriba 350
Sanjarbek Bo'ltakov.
Sivilizatsion pedagogik tizimlar ta'lim mazmunini intellektuallashtirishning didaktik asosi sifatida.............................353
Dildora Utanbayeva, Malika Bayzakova.
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini PIRLS xalqaro baholash dasturiga tayyorlashning o'ziga xos xususiyatlari 356
Коссе Рулен.
Сущность игры баскетбол и краткие сведения о ее развитии ...360
Zamira Usmonova.
Lingvokulturologik kompetensiyaning shakllanishida milliy realiyalar ahamiyati 363
Ёдгорхон Илхамова, Динара Сримбетова.
Рақамли иктисодиёт ва Ўзбекистон банклар фаолиятини рақамлаштириш таҳлили...366
Laziza Xakimova.
Innovational methods in teaching foreign language 368
Gulbaxor Eshbekova.
Umumiy o'rta ta'lim maktablarida anti-korrupsion jarayonlarni takomillashtirish...370
Erkin Aydarov, Malika Iskakova.
Boshlang'ich ta'limda ingliz tili o'qitilishining mazmun-mohiyati va innovatsion usullari 372
Aziza Kurbanova.
Talabalarda IT-kompetentlikni rivojlantirishda tyutorlik faoliyati ..375
Maftuna Islamova.
Oliy harbiy ta'limda kimyoni "Lecture + Practice + Experiment" usulida o'qitish...379
Djumanali Irkabayev.
Maktab va texnika oliy ta'lim muassasalarida fizikani o'rganish muammolari 383
Sherzod Ergashev.
Respublikamizda transport tizimi salohiyati va unda avtomobil transportining ahamiyati 386
Мухайё Байбаева, Инъомиддин Имомов.
Решение педагогических конфликтов между педагогами и учащимися 389
Gulchexra Fayzullayeva.
O'qituvchilarni uzluksiz kasbiy rivojlantirishga doir tushunchalar tahlili 392
Гулноза Шодиева.
Бўлажак ўқитувчиларни таълим жараёнида технологик ёндашувга тайёрлаш педагогик муаммо сифатида.....................395
Nafisa Gulyamova.
O'yin faoliyati orqali maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarda mustaqillik sifatlarini tarbiyalash...398
Коссе Рулен.
Методика обучения тренировки задачи содержания учебно-тренировочного процесса..402
Baxtiyor Haydarov.
Bolalar jismoniy faolligini noan'anaviy vositalar asosida tarbiyalashning pedagogik mexanizmlarini 405
Муслима Бозорова.
Этнопедагогик компетенция бўлажак ўқитувчининг этник-маданий тайёргарлиги асоси сифатида.......................................409
Javlonbek Zulxaydarov.
Pedagogik ta'lim klasteri sharoitida bo'lajak mutaxassislarni kasbga tayyorlashning individual yondashuvi 413
Фароғат Жахонгирова.
"Тарбия" фанини ўқитиш жараёнида "сунани термизий" асари асосида ўқувчиларни маънавий-ахлоқий тарбиялашни ривожлантириш услубий имкониятлари 416
Жамшидбек Отажонов, Нигора Хакимова
Развитие логического мышления у детей дошкольного возраста 418
Muxabbat Mirazimova
Oilada ma'naviy qadriyatlarni rivojlantirish...................................421
Odinaxon Usmonova.
Kichik yoshli maktab o'quvchilariga ona tili va o'qish savodxonligini o'rgatishda mnemotexnikadan foydalanish............423
Muxlisa Omonova.
O'qituvchi pedagogik tafakkurining mohiyati va tavsifi 426
Мукаддас Ахмедова, Дилорам Фаттахова.
О формах и методах проектного обучения 429
Gulchexra Ergasheva.
Bo'lajak mutaxassislarning kasbiy-pedagogik kompetentligini rivojlantirish metodikasi 432
Хокимбек Ахмадбеков.
Хорижий давлатлар тажрибаси асосида почта алоқасини тизимли автоматлаштириш 434
Maftuna Normatova.
Nutqi to'liq rivojlanmagan bolalar bilan olib boriladigan logopedik ritmika mashg'ulotlari..437
Хурсаной Очилова.
Таълим кластери муҳитида бўлажак мутахассисларни устоз-шогирд тизими асосида касбий фаолиятга тайёрлаш технологияси 439
O'rinboy Nurtayev.
Badiiy ta'lim tizimida pedagogik o'qitish jarayonini texnologiyalashtirishning o'ziga xos xususiyatlari 442
Робия Тошбоева.
Проект «Кадастр – 2034»: перспективы и прогнозы осуществления в узбекистане 444
Sanobar Ashurova.
Professional ta'limda modulli-kompetentli yondashuv asosida ta'lim jarayonini loyihalash...448
Матлюбахон Назаралиева.
Инглиз тилида интеграциялашган рецептив нутқ малакаларини шакллантириш юзасидан кўрсатма ва маслаҳатлар........................451
Elmurod Soatov.
Kurash va milliy jang san'atining texnik jihatlari uyg'unligining tarixiy omillari...454
Фарида Тоҳирова.
Тиббий педагогика таълим йўналиши талабалари касбий тафаккурини ва касбга бўлган қизиқишини шакллантириш аспектлари .457
Elmurod Tursunqulov.
Axborot texnologiyalari jismoniy tarbiya va sport sohasini boshqarish omili sifatida 460

Nilufar Rasulova, Zebo Sattarova, Dilfuza Mirdadayeva.
Prevention of important non-communicable diseases among the population: uzbekistan and foreign experience..........................463
Хуршед Рузиев.
Чет тилини ўқитиш жараёнида талабаларда ахборот-коммуникация компетенциясини шакллантиришда изчилликни амалга ошириш 466
Ойбек Жиянов.
Педагогик технология тушунчаси ва янги педагогик технологиянинг ўқитиш принциплари 469
Mahfuza Sa'dullayeva.
Tarix ta'limida mnemonika: xotiradan to'g'ri va noto'g'ri foydalanish 471
Мухайё Байбаева, Мадина Мажидова.
Роль классного руководителя в повышении качества обучения ... 474
Muyassar Tuxtayeva.
Sanoat klasterlarini shakllantirish mexanizmining ilmiy-nazariy asoslari...477
Botir Safarov.
Xalqaro baholash dasturlari (pirls) asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy-metodik tayyorgarligini takomillashtirish.... 480
Раънохон Шарофутдинова.
Бошланғич синф ўқувчиларининг ижодий ривожланишида ҳамкорлик кластери 484
Xurshidjon Maxmudov.
Nutq kamchiligiga ega bo'lgan bolalarni tarbiyalashda sharq va g'arb mutafakkirlarining qarashlari.................................487
Назокат Абидова.
Аутизм спектри бузилиши бўлган болаларни оилада тарбиялашнинг айрим масалалари 490
Azizjon Xojiyev.
Bo'lajak muhandislarni o'qitishda individual ta'lim trayektoriyasini qo'llash samaradorligi..492
Музаффар Тожибоев, Дильдора Юнусова.
Основные формы и организация самостоятельных занятий 497
Safar Bobojanov.
O'zbekistonda imkoniyati cheklangan fuqarolarni ijtimoiy himoya qilishning me'yoriy huquqiy asoslari...................500
Gulnoz Amanova.
Talabalarning kognitiv kompetensiyalarini rivojlantirish................503
Паризода Рахматова.
Современные образовательные технологии на уроках русского языка...506
Shaxnoza Amirsaidova.
Alohida yordamga muhtoj o'quvchilar shaxsining rivojlanishida axloqiy tarbiyaning o'rni..509
Nodira Tashtemirova, Kamoliddin Bekmirzayev.
Davlat boshqaruv organilarida elektron hujjat aylanish tizimini muvofiqlashtirishning ahamiyati va o'rni..........................512
Muhammad Yo'ldashev.
Elektron hujjat aylanish tizimini optimal algoritimini ishlab chiqish tendensiyalari 515
Dilbar Tursunova.
O'quvchilar mustaqil fikrlashining psixologik xususiyatlari...........518
Hakimjon Zayniddinov, Sarvar Maxmudjanov, Abduqahhor Otajonov, Islomjon Inog'omov.
Tibbiyotda signallarni qabul qilish qurilmalarini masofadan boshqaradigan algoritm va ilova ishlab chiqishning zamonaviy tendensiyalari hamda afzalliklari.................................522
Muhammad Sultonov.
"Ma'naviy qiyofa" tushunchasi, rivojlanish xususiyatlari va uning namoyon bo'lish shakllari...525
Жамшидбек Отажонов, Нигора Хакимова.
Развитие творческих способностей у воспитанников подготовительных групп...528
Дилором Ойматова.
Оилавий қадриятларнинг шахс камолотига таъсири 531
Zafarjon Xamraqulov.
Jinoyat huquqi fanining o'qitilishida muammoli ta'lim texnologiyalarini qo'llash 533
Ихтиёр Камолов, Дилнавоз Камалова, Сарвиноз Баракаева.
Муқобил энергия манбаларидан фойдаланишнинг келажак истиқболлари 536
Saodat Toshtemirova.
Darslik tarix fanlarini o'qitishda asosiy manba va jarayonni tashkil etish vositasi sifatida 539
Равшана Исакова, Навруза Бегматова.
Использование информационно-коммуникационных технологий в процессе обучения русскому языку студентов иноязычных групп 543
Ravshanbek Karimov.
Umumiy o'rta ta'lim maktablarida ta'lim klasterlarini tashkil qilish shartlari...546
Мусурмон Хуррамов, Камила Халмуратова, Элёр Мойлиев.
Олий таълим муассасаларида келажак касбларига мос равишда кадрлар тайёрлаш..548
Saodat Mirpayazova.
Determining the academic progress of learning languages and the role of assessments in the quality of education.........................552
Санобар Ашурова.
Ўқитиш тамойиллари таълим жараёнида дидактик воситалар ва материаллардан фойдаланишнинг асоси сифатида 555
Guli Muxamedova.
Bo'lajak chet tili o'qituvchilarining kreativ kompetentligini rivojlantirish...557
Нилуфар Абидова.
Бўлажак махсус педагогларда касбий компетентликни ривожлантириш...560
Doniyor Nafasov.
Turizmning pedagogik asoslari...563
Наргиза Пулатова.
Методика обучения русскому языку в национальных группах..... 566
Sayyora Azimova.
Ota-onalarning pedagogik madaniyatini rivojlantirishning zamonaviy texnologiyasi 569
Salima Abdurizayeva.
Biologiya fani o'qituvchilarini ijodiy faoliyatga tayyorlash texnologiyalarni takomillashtirish 573
Одил Очилов, Умид Рустамов, Комилжон Маликов.
Обучение студентов к оценке влияния повышения температуры среды на светопоток светодиодов........................576
Umida Usmonova.
Publitsistik matnni sintaktik-stilistik aspektda o'rganish 579
Fayoz Xalilov, Zarnigor Abidova.
Texnika oliy ta'lim muassasalarida bitiruvchi mutaxassisning kompetentli modeli...581
Бекзод Юсупов.
Талабаларнинг когнитив фаолиятини таркиблаштириш асосида такомиллаштириш жараёнини моделлаштириш 585
Лаззат Сайдалиева.
Использование педагогических технологий на уроках математики.. 588
Dilnoza Zokirova.
Integrativ yondashuv asosida bo'lajak mutaxassislarni kasbiy-innovatsion faoliyatga tayyorlashning metodik modeli 590
Акбар Эшмуродов.
Маънавий инқироз жараёнлари ва уларни бартараф этишнинг сиёсий технологиялари..594
Sunnat Musamedov.
Davriy nashrlarni tasviriy-badiiy bezashning o'ziga xos xususiyat va tendensiyalari 598
Тўйчи Ахмедов.
Кенгаш институти билан боғлиқ тушунчалар: моҳияти ва мазмуни..602
Ikrom Tashmanov.
Laboratoriya mashg'ulotlari – o'qitish shakli sifatida.....................606
Диёрбек Ҳайитбоев.
Олий ўкув юртларида дизайн фанини ўқитишнинг педагогик муаммолари ва методик асослари 609

ларнинг яратилиши билан боғлиқ маълумотлар турли далиллар билан уйғун тарзда ҳикоя қилинади [5, 65].

Ҳар бир матнга 12-15 та савол-топшириқлар илова қилинади. Иштирокчиларга барча ишларни бажариш учун 40+40 дақиқа вақт берилади. Турли мамлакатларда ўтказилган PIRLS баҳолаш дастурининг натижалари педагогик ҳамжамият томонидан таҳлил қилинади. PIRLS баҳолаш дастури мақсади дунёнинг турли мамлакатларидан келган тўртинчи синф ўқувчилари томонидан матнни тушуниш даражасини таққослаш, шунингдек, миллий таълим тизимларида ўқиш саводхонлиги ўртасидаги тафовутларни аниқлашдан иборат.

ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 5 сентябрдаги "Халқ таълимини бошқариш тизимини такомиллаштириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида"ги ПФ–5538-сон Фармони.
2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 29 апрелдаги "Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида"ги ПФ–5712-сон Фармони.
3. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 5 сентябрдаги "Халқ таълими тизимига бошқаришнинг янги принципларини жорий этиш чора-тадбирлари тўғрисида"ги ПҚ–3931-сон қарори.
4. Антоненко Е.Р. Формирование интеллектуально-познавательной компетентности как фактора развития культуры самостоятельной учебной деятельности обучающихся : дис. канд. пед. наук. – Владикавказ, 2010. – 176 с.
5. Ибрагимов Р. Бошланғич мактаб ўқувчиларида билиш фаолиятини шакллантиришнинг дидактик асослари: дис. канд. пед. наук. – Т.: Халқ мероси, 1993. – 178 б.

ABDUQODIR SHAKURIYNING PEDAGOGIK FAOLIYATI

Dilrabo Ashurova,

Termiz davlat universiteti tayanch doktaranti

Annotatsiya

Jadidchilik milliy harakati xalqimiz tarixida o'ziga xos o'ringa ega. Uning yirik namoyandalari xalqni qoloqlikdan olib chiqishning yagona yo'li ilm-ma'rifat ekanligini anglab yetishadi va ko'p qarama-qarshiliklarga qaramasdan, ma'rifiy targ'ibot ishlarini yakdillik bilan olib borishadi. Jumladan, Samarqandda birinchilardan bo'lib usuli jadid maktabini ochgan, o'qitish tizimlariga yangiliklar olib kirgan jadid, atoqli pedagog Abduqodir Shakuriydir.

Ushbu maqolada Abduqodir Shakuriyning hayot yo'li va uning xalq ma'orif tizimiga qo'shgan ulkan hissasi, olib kirgan didaktik yangiliklari qiyosiy taqqoslash va umumlashtirish metodlari orqali tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: *jadid, jadidchilik,usuli savtiya, "Tarjimon",Rahnamoi savod,tovush-harf metodi.*

Аннотация

Уникальное место в истории нашего народа занимает национальное движение модернизма, его крупные представители осознают, что наука – единственный способ вывести народ из отсталости, и, несмотря на многие противоречия, единодушно ведут просветительскую и пропагандистскую работу. Например, Абдукадир Шакури, известный педагог, открывший в Самарканде современную школу, внес новшества в систему образования, был одним из первых в Самарканде.

В данной статье рассказывается о жизненном пути Абдукадира Шакури, его большом вкладе в систему народного образования, дидактических нововведениях, которые он внедрил.

Ключевые слова: *джадид, джадидизм, метод савтия, «Таржимон», Раҳномаи савод, звукобуквенный метод.*

Annotation

The national movement of modernism has a unique place in the history of our nation. Its major representatives realize that science is the only way to bring the people out of backwardness, and despite many contradictions, they unanimously carry out educational and propaganda work. For example, Abduqadir Shakuri, a famous pedagogue who opened a modern school in Samarkand, brought innovations to the educational system, and was one of the first in Samarkand.

This article talks about the life path of Abduqadir Shakuri, his great contribution to the public education system, and the didactic innovations which he introduced.

Keywords: *Jadid, Jadidism, Savtiya method, "Tarjiman", Rahnamoi savod, sound-letter method.*

Hozirgi kunda tobora rivojlanib borayotgan mamlakatimizda ta'lim sohasida bir necha vazifalar ustuvor ekanligi bot-bot ta'kidlab kelinmoqda. Yosh avlodning ta'lim-tarbiya masalalari, ularni axloqiy, ma'naviy jihatdan yetuk avlod qilib ulg'aytirish kabilar shular jumlasidandir. Buning uchun, albatta, ajdodlarimizning boy ijodiy, ma'naviy pedagogik merosiga murojaat qilishimiz va ularni turli tomonlama

oʻrganishimiz maqsadga muvofiqdir. Buni hozirgi zamon ta'lim-tarbiya jarayonida yuz berayotgan ba'zi muammolarga yechim topishimiz uchun davrning oʻzi taqozo etmoqda. Mana shunday siymolar orasida xalqimizning ilm-ma'rifatli boʻlishiga astoydil harakat qilgan jadid namoyandalarining pedagogik, tarbiyaviy qarashlarini alohida ta'kidlash joiz. Sababi ularning pedagogik gʻoyalari necha yilllar oʻtsa ham, oʻz dolzarbligi va ahamiyatini yoʻqotmagan. Shu boisdan ular har doim davlatimiz tomonidan e'tirof etiladi. Shu oʻrinda Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyevning fikrlariga e'tiborni qaratsak, “Koʻpchilik ziyolilar qatorida men ham bir fikrni hamisha katta armon bilan oʻylayman: mamlakatimizda Uchinchi Renessansni yigirmanchi asrda ma'rifatparvar jadid bobolarimiz amalga oshirishlari mumkin edi. Nega deganda, bu fidoyi va jonkuyar zotlar butun umrlarini milliy uygʻonish gʻoyasiga bagʻishlab, oʻlkani jaholat va qoloqlikdan olib chiqish, millatimizni gʻaflat botqogʻidan qutqarish uchun bor kuch va imkoniyatlarini safarbar etdilar. Shu yoʻlda ular oʻzlarining aziz jonlarini ham qurbon qildilar” [1].

Mustaqillik yillarida va hozirda ham jadidchilik, xususan Samarqand jadidlari, ularning ma'naviy merosi, faoliyati keng oʻrganilmoqda. Jumladan, Samarqand jadidchiligi, jadid namoyandalari, ularning qarashlari haqida bir qancha tadqiqot ishlari olib borilgan. Misol uchun, 2006-yilda D.T.Amridinovaning “Samarqand jadidchiligining ijtimoiy, falsafiy mohiyati” deb nomlangan tadqiqot ishida asosan Samarqandda milliy uygʻonish harakatining boshlanishi, uning jamiyatga ta'siri, Samarqand jadidlarining hayoti va ularning qarashlari falsafiy tomondan koʻproq tadqiq qilingan [2, 9]. Bundan tashqari, 2020-yilda e'lon qilingan X.S.Ashurovaning “Samarqand jadidlarining ijtimoiy-siyosiy qarashlari” nomli dissertatsiyasida esa Samarqand jadidchiligining boshqa viloyatlar jadidchiligidan farqi, ularning fikrlaridagi mushtaraklik va mutanosibliklar va ularning jamiyatdagi siyosiy holati keng yoritilgan. Shunday jadidlardan biri Abduqodir Shakuriyning pedagoglik faoliyati esa faqatgina shogirdlari Vadud Mahmud va M.Fattoyevlar tomonidan oʻrganilgan, xolos. Yuqoridagi manbalar shuni koʻrsatadiki, Abduqodir Shakuriyning hayot yoʻli, qarashlari pedagogik va tarbiyaviy jihatdan oʻrganilishi zarur.

Ushbu maqolani tayyorlashda analiz, sintez, tarixiylik, tizimlashtirish kabi metodlardan foydalanildi.

Taraqqiyparvar, atoqli pedagog Abduqodir Shakuriy xalq savodini chiqarish va dunyoviy bilimlarni, oʻzlashtirishlari uchun ham moddiy, ham ma'naviy jihatdan shart-sharoit yaratib bergan jadidchilardandir.

Abduqodir Shakuriy 1875-yilda Samarqand viloyatining Rajabamin qishlogʻida tugʻilgan. Shakuriy oʻz tarjimai holida shunday degan: “Mening tugʻilgan joyim Samarqandning sharq tomoniga joylashgan Rajabamin qishlogʻidir. Xat-savodni chiqarganimdan soʻng Orifjonboy madrasasiga joylashdim va oʻqituvchi Toʻraxoja mudarris qoʻl ostida huquq ilmi, grammatika (sarf, nahv), arab tili, logika va aqoid ilmlarini oʻrgandim. Har yoz ta'til vaqtlarida eski tartibda oʻz uyimda maktabdorlik qilardim. Ammo ta'lim-tarbiya usulining qiyinligi meni doim qiynar edi. Bir kun oʻz ishim bilan Samarqand shahridagi gimnaziyaga koʻzim tushdi. Ochiq derazalaridan muallim va shogirdlariga diqqat bilan qarar edim, ularning kamoli intizom ila raftor-u harakatlari odob axloq doirasida ekanligini koʻrdim. Taajublanib soʻrab koʻrdimki, “nima sababdan biz musulmonlar bu xildagi maktab va madrasalarga ega emasmiz, axir bizga ham shu tariqa dilkash joylar qurib musulmon bolalarni tarbiya qilish muyassar boʻlarmikan?” Bu jihatdan koʻp mutaassir edim. Ammo na choraki, bu matlabimni hech kimga aytishga jur'at etolmasdim [3, 8].

Bundan koʻrinadiki, Shakuriy yashagan davrda Samarqandda hali-hamon eski usuldagi madrasalar faoliyat koʻrsatgan, ammo natija samarasiz boʻlgan. Shakuriy oʻz oʻrnida gimnaziyadagi kabi sharoitlarga ega boʻlgan maktabni ochish uchun harakatni boshlab yuboradi. Ustalarga parta va doskalar yasattiradi, jihozlarning oʻquvchilar uchun qulay boʻlishiga harakat qiladi. Shakuriy bir vaqtlar soatini tuzatish uchun Usta Bahriddinning Rastayi Nav koʻchasida joylashgan doʻkoniga kirganligini, soatsozning bir varaq qogʻozni diqqat bilan oʻqiyotganligini, uning nima ekanligini soʻraganida soatsoz: “Bu gazeta, bu orqali koʻrlarning koʻzi ochiladi va hatto butun dunyoni koʻra oladi”, – deb javob beradi. Shakuriy bu varaqni soatsozdan olib, oʻqib chiqadi. U oʻzbek tilida chiqadigan yagona “Tarjimon” gazetasi edi. Shu asnoda Shakuriyda gazeta oʻqishga havas tugʻiladi. U gazetalar orqali Ozarbayjon, Tatariston va Qrim maktablaridagi yangi oʻqitish usullaridan xabardor boʻladi. Uning oʻzi bu toʻgʻrida shunday deb yozadi: “Bir kun xabardor boʻlib, “Tarjimon” gazetasining bir yillik obunasi uchun 4 (toʻrt) soʻm toʻladim va shundan soʻng gazetani qiziqish bilan mutolaa qila boshladim. Mazkur gazetada yangi usul maktablari haqida maqolalar ham bosilib turar edi. Men bu maktablarni koʻrishni orzu qila boshladim. Oxiri Qoʻqon shahriga borib, 10 kun davomida yangi usul maktabida boʻlib, uning ta'lim-tarbiya usullari bilan tanishdim. Samarqandga qaytayotib, Qozonda ham shunday maktablar borligidan xabar topdim. Shundan soʻng oʻz maktabim uchun Qozondan ba'zi darsliklar oldim”. Shak-

uriy shundan so'ng butun faoliyatini yangi usuldagi maktab tashkil qilishga safarbar etgan. Birinchi marta o'z qishlog'i Rajabaminda 1921-yilning kuzida yangi usul maktabini tashkil qilgan [4, 165].

Yuqorida ta'kidlanganidek, Shakuriy o'z mablag'lari hisobidan ilk yangi usuldagi maktabni tashkil qiladi va o'z uyida ochgan maktabi uchun bir qancha yangiliklarni olib kiradi:

Birinchidan, maktab o'quvchilarining savodi 6 oyda chiqishiga erishadi. Buning uchun ilk bor bo'g'inlarga ajratgan holda o'qitishni yo'lga qo'yadi. Bu "usuli savtiya", ya'ni bo'g'in degan ma'noni anglatadi. Bu G'arb mamlakatlari uchun yangilik sanalmasa-da, ammo Turkiston, xususan, Samarqand usuli jadid maktablari uchun yangilik edi.

Ikkinchidan, Shakuriy maktabida dunyoviy fanlarning o'qitilishi edi, arifmetika, geografiya, tibbiyot kabilar shular jumlasidandir.

Uchinchidan, o'quvchilar uchun imtihonlarning tashkil etilishi, bu go'yo ta'lim oluvchilarning ota-onalari uchun hisobot edi va ular o'quvchilarning bunchalik tez savodi chiqqanidan, fanlarni o'zlashtirishganidan hayratlanishardi hamda ustozga minnatdorlik bildirishardi.

To'rtinchidan, Shakuriy birinchi bo'lib Turkistonda o'g'il bolalar va qiz bolalarning bir sinfda o'tirib mashg'ulot o'tishlarini ta'minlaydi [5, 181]. Bu hozirgi davrda dolzarb masala hisoblanadigan "gender tenglik" tushunchasining oliy namunasidir. Bu o'sha davrda ayollarga, qizlarga ko'rsatilgan ulkan e'tirof edi. Chunki o'sha vaqtlarda qizlar alohida otinoyilar qo'l ostida Qur'on oyatlarini yod olishga, ro'zg'or va oilaga tayyorlanardi. Yuqoridagi o'zgarish, albatta, ko'pchilik, asosan din ulamolari tomonidan qattiq tanqid ostiga olindi. Ammo Shakuriy o'zining yangi usul maktabi borasidagi ishlarini qat'iyat bilan davom ettirdi.

Beshinchidan, u o'z maktabida ilk bor musiqa va mehnat darslarini joriy etadi. Hozirgi kunda umumta'lim maktablarida majburiy fanlardan tashqari, o'quvchilarning kasb-hunar egallashlari ham talab etilmoqda. Shakuriy esa o'sha davrdayoq buni yo'lga qo'ygan edi. O'quvchilarga qishloq xo'jaligi, muhandislik kabi kasb malakalari o'rgatilgan.

Oltinchidan, Shakuriy o'quvchilar eng avval o'z ona tilini o'rganishlari, keyin esa xorijiy tillarni o'qishlari shart deb hisobladi. Shu bois u o'quvchilarga dastlab tojik yoki o'zbek tilida savodlari chiqishiga imkoniyat yaratdi.

Shu tariqa Shakuriy yangi usul maktabining shuhrati asta-sekin ortib borgan. Bu maktabni ko'rish uchun ko'plab insonlar tashrif buyurishgan. Jadidchilikning otasi hisoblanmish Ismoil Gaspiralibey ham ushbu maktabga tashrif buyurgan va o'zining quyidagicha iliq fikrlarini bildirgan: "Samarqandning usuli jadida maktabi dasturiy va tashkiliy jihatdan ancha muntazam ko'rinadi. Bosh muallim Abduqodir Shakuriy maktabning intizomi va taraqqiysi uchun oddiy bir xodim kabi emas, fidokor suvrati-la xizmat qiladi" [6, 51].

Abduqodir Shakuriyning pedagogika sohasidagi ulkan xizmatlaridan yana biri – bu uning maktab uchun yaratgan darsliklaridir. Bu darsliklarning ustunlik tarafi shundaki, ular o'quvchilar uchun sodda, ravon tilda yozilgan. Birinchi alifbe Shakuriy o'zi tuzgan "Rahnamoyi savod" (Savod chiqarish rahbari)dir. Bu kitob yaxshi qog'ozda nasta'liq xatida yozilgan. Shakuriyning shogirdi, yozuvchi Rahim Hoshimning aytishiga qaraganda, bu kitobda so'zlar bo'g'inlarga ajratilgan va kitob oxirida kichik xrestomatiya berilgan edi. Dars jarayonida avval harflarning yozilishini ko'rsatib bergan, so'ngra harflar bilan bog'liq bo'g'inlar hosil qilinadi. Shakuriy ko'p yillik pedagogik tajribasi asosida tovush-harf metodi qulay va oson ekanligini aniqlagan [2, 15].

Uning ikkinchi kitobi esa 1907-yilda qayta to'ldirilib, 1911-yilda yana nashr qilingan ikkinchi va uchinchi sinflar uchun xrestomatiyadir. Bu kitob 72 betdan iborat, nafis, aniq va chiroyli xat bilan yozilgan. Undan 48 ta kichik hikoya va 15 ta she'riy parchalar o'rin olgan. Bu hikoyalar, tarbiyaviy ahamiyat kasb etgan. O'quvchilarni ma'naviy, axloqiy jihatdan tarbiyalashga xizmat qilgan. Quyida shu misralardan namuna keltirilgan:

Ey o'g'il, bilgilki ishsiz odam
Yoqishga loyiq quruq o'tindir.
Aytmishlar bu so'zni donolar:
Hunarsiz kishi inson emasdir.
Davlating ketib, ishsiz qolganda
Hunaringdir sening asl sarmoyang.
Savdodan qolmagay hech narsa senda,
Intilib hunarni egalla tezda [8, 64-65].

Bundan ko'rinadiki, muallif o'z davridayoq yoshlarni kasb-hunarni egallashga chaqirgan va hozirda ham umumta'lim maktab o'quvchilarining maktab davridayoq kasb-hunar malakalarini egallashlari talab etilmoqda.

Xulosa o'rnida shuni aytishimiz mumkinki, Abduqodir Shakuriy mamlakatda murakkab siyosiy vaziyat bo'lishiga qaramasdan, haqiqiy taraqqiyparvar pedagog sifatida o'zining butun hayotini xalqni savodli qilish, ularning kasb-hunar egallashlariga

sharoit yaratish, jamiyatda ayollarining ham haq-huquqlari borligini ko'rsatib berish, xalq ta'lim maorif sohasini takomilashtirish, yangi avlod darsliklarini yaratish uchun sarflagan. Bu, o'z navbatida, hozirgi zamon darsliklari uchun go'zal namuna bo'la oladi va uning pedagogik qarashlari yosh avlodning ma'nan barkamol avlod bo'lib yetishishlariga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev 2020-yil 30-sentabr kuni "O'qituvchi va murabbiylar kuni"ga bag'ishlangan marosimda so'zlagan nutqidan.
2. D.T.Amridinova "Samarqand jadidchiligining ijtimoiy, falsafiy mohiyati", diss, 2006. – 153 b.
3. М.А.Фаттоев "Атоқли педагогларимиз". – Т.: "Ўқитувчи нашр", 1988. – 75 б.
4. O.Hasanboyeva, J.Hasanboyev, H.Homidov. "Pedagogika tarixi". – T.: "G'afur G'ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi", 2004. – 314 b.
5. Алимова.Д.А. История как история как наука. – Т.: «Узбекистан нашр», 2009. – 250 б.
6. Z.Abdirashidov. "Ismoil Gaspirinskiy va Turkistonda jadidchilik". – T., 2008. – 107 b.
7. A.Shakuriy. "Jameul hikoyat". – S., 1911. – 72 b.

THE METHOD OF TRAINING THE FLEXIBILITY OF THE JOINTS IN CHILDREN WHO HAVE STARTED PRACTICING KARATE

Murodjon Abdurahmanov,
Doctoral student of Nukus State Pedagogical
Institute named after Ajiniyaz

Annotation

This article discusses the effectiveness of training the flexibility of the joints in children who have started practicing karate. It presents a method of training that includes joint mobilization, static and dynamic stretching, and proprioceptive neuromuscular facilitation (PNF) techniques. The aim of this study is to evaluate the benefits of this method on children's flexibility, agility, balance, and overall performance in karate.

***Keywords**: karate, flexibility training, joint mobility, children's karate training, martial arts.*

Annotatsiya

Ushbu maqolada karate bilan shug'ullana boshlagan bolalarda bo'g'imlarning moslashuvchanligi va egiluvchanligini o'rgatish samaradorligi muhokama qilinadi va qo'shma mobilizatsiya, statik va dinamik cho'zish hamda proprioseptiv nerv-mushaklarni yengillashtirish usullarini o'z ichiga olgan trening usulini taqdim etadi. Ushbu tadqiqotning maqsadi bolalarning moslashuvchanligi, chaqqonligi, muvozanati va karate bo'yicha umumiy ko'rsatkichlariga ushbu usulning afzalliklarini baholashdir. Maqolada jang san'atida moslashuvchanlikning ahamiyati va uning jarohatlarning oldini olish bilan bog'liqligi alohida ta'kidlangan.

***Kalit so'zlar:** karate, moslashuvchanlik treningi, birgalikda harakatchanlik, bolalar karate mashg'ulotlari, jang san'ati.*

Аннотация

В данной статье рассматривается эффективность тренировки гибкости суставов у детей, начинающих заниматься каратэ. В нем представлен метод тренировки, который включает в себя мобилизацию суставов, статическую и динамическую растяжку и методы проприоцептивной нервно-мышечной фасилитации. Целью данного исследования является оценка преимуществ этого метода для детской гибкости, ловкости, равновесия и общей успеваемости в каратэ.

***Ключевые слова:** каратэ, тренировка гибкости, подвижность суставов, детская тренировка каратэ, боевые искусства, активная растяжка.*

Karate is a martial art that has been popular among children for decades. It not only teaches self-defense techniques but also helps in developing overall physical and mental fitness. One of the vital components of karate training is the flexibility of joints, which enables the practitioners to perform various techniques with ease.

Flexibility training is particularly important for children as it promotes better movement, reduces the risk of injuries, and enhances the overall physical performance. However, it is essential to follow appropriate methods and techniques to train the flexibility of joints in children, to avoid causing any harm to their growing bones and